

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ВІКОВОГО РОЗВИТКУ»**

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладачка	Гоголь Оксана Василівна Доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактний телефон	+38(067)407-75-30
E-mail	oksanagogol1308@gmail.com
Офіційна назва освітньої програми	Практична психологія
Рівень вищої освіти	магістерський (другий)
Ступінь вищої освіти	магістр
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Спеціалізація	-
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія вікового розвитку» є

	оволодіння студентами знаннями про вікові та індивідуальні особливості розвитку людської психіки; закономірності переходу від попередніх до наступних періодів розвитку; співвідношення природних факторів і суспільних засобів та їх ролі у психічному розвитку людини, а також вивчення індивідуальних психологічних відмінностей у розвитку людей різних вікових груп.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	здатність особи вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології розвитку, що передбачає застосування основних психологічних теорій, методів та принципів для розуміння, діагностики, прогнозування та корекції особливостей психічного розвитку людини протягом усього онтогенезу. ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК8. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики. СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості. СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	
<i>Модуль I. Теоретичні основи психології вікового розвитку</i> <i>Тема 1 Психологія вікового розвитку як наука.</i> Предмет психології вікового розвитку. Зв'язок психології вікового розвитку з іншими науками та галузями психології. Система понять психології вікового розвитку. Завдання психології вікового розвитку. Методологічні основи досліджень в галузі психології вікового розвитку. Історія виникнення і розвитку психології вікового розвитку як науки. Методологічні принципи та методи психології вікового розвитку. <i>Тема 2. Психологічні особливості розвитку дитини в ранньому віці.</i> Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Психологічне усвідомлення себе. Пізнання світу предметів за допомогою дорослого. Спілкування з ровесниками та дорослими. Розвиток предметної діяльності. Продуктивна і репродуктивна діяльність. Формування символічної репрезентації дійсності. Оволодіння мовленням як головне новоутворення раннього дитинства. Особливості розвитку психічних пізнавальних процесів у ранньому дитинстві. Формування особистості дитини раннього віку. <i>Тема 3. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці. Психологічна готовність дитини до школи.</i> Загальна характеристика анатоμο-фізіологічних особливостей дошкільника. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці. Сюжетно-рольова гра як провідна	

діяльність. Чотири рівні розвитку гри у дітей 3-7 років. Особливості спілкування дошкільника з ровесниками. Ситуативно-ділова форма спілкування. Позаситуативно-ділова форма спілкування у старших дошкільників. Наукові основи розробки програм діагностики готовності до навчання.

Модуль II. Психічний розвиток дитини в шкільний період

Тема 4. Психічний розвиток дитини молодшого шкільного віку.

Готовність дитини до навчання в школі. Шестирічний учень в різних соціальних умовах. Специфічні особливості психічного розвитку шестирічної дитини, порівняно з семирічною. Вчитель і шестирічна дитина. Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів. Функціональна роль другої сигнальної системи. Фізична витривалість дитини. Працездатність молодших школярів. Проблеми психологічної адаптації до умов шкільного життя. Зміна соціальної ситуації розвитку. Учбова діяльність як провідний вид діяльності молодшого школяра. Розвиток пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери молодшого школяра.

Тема 5. Психологія підлітка.

Особливості психофізіологічного розвитку підлітка. Статеве дозрівання. Вплив статевого дозрівання на появу почуття власної дорослості та інтересу до представників протилежної статі, пробудження нових романтичних почуттів і переживань. Активізація діяльності гіпофізу. Інтенсивний фізичний і фізіологічний розвиток. Перебудова моторного апарату. Перебудова нейрогуморальних співвідношень.

Тема 6. Психологія ранньої юності.

Соціальна ситуація розвитку старшокласника. Загострена потреба юнацтва зайняти позицію певної соціальної групи. Поява дорослих ролей і обов'язків: старшокласники отримують паспорт, несуть відповідальність за правопорушення, із 17-ти років мають право взяти шлюб. Міжособистісні стосунки в ранній юності: дружба і кохання. Психосексуальний розвиток в юнацькому віці. Особливості пізнавальних і емоційно-вольових процесів. Учбово-професійна діяльність як провідний вид діяльності. Розвиток особистості в період ранньої юності. Поява важливих особистісних якостей: усвідомленість, самостійність, незалежність. Рефлексія власного життєвого шляху, прагнення до самореалізації. Поява нових соціальних потреб. Основна спрямованість особистості. Формування життєвих цінностей, наукового і громадянського світогляду.

Модуль III. Психологія дорослої людини

Тема 7. Психологія ранньої та середньої дорослості.

Анатомо-фізіологічні зміни та стан здоров'я людини середнього віку. Особливості розвитку когнітивної сфери в період ранньої дорослості. Соціальна ситуація розвитку в період ранньої дорослості. Зосередженість на собі. Відкриття нових граней особистості. Кризові явища ранньої дорослості: криза 30-ти років, її характеристика, умови запобігання і розв'язання. Криза середини життя: втрата надій, скорочення часу на особистісну реалізацію, усвідомлення смерті, страх старості і самотності.

Тема 8. Психологічні особливості пізньої дорослості.

Історичний характер тривалості життя і строків старіння. Анатомо-фізіологічні процеси старіння. Соціальна ситуація розвитку людини в старості. Особливості когнітивної сфери людей похилого віку. Новоутворення пізньої дорослості. Мудрість як соціально-психологічний феномен. Розвиток особистості людини в літньому віці. Специфічні зміни емоційної і мотиваційної сфер. Психічне старіння і типи старості. Вмирання і смерть: етапи, переживання, ставлення.

Тематика практичних занять:

Практична робота 1. Предмет і методи психології вікового розвитку.

Практична робота 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.

Практична робота 3. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Практична робота 4. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.

Практична робота 5. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.

Практична робота 6. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.

Практична робота 7. Загальна характеристика розвитку в період дорослості

Практична робота 8. Рання дорослість

Практична робота 9. Середня дорослість

Практична робота 10. Пізня дорослість

Практична робота 11. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.

Практична робота 12. Психологія старіння

Орієнтовна тематика:

1. Предмет психології вікового розвитку. Завдання вікової психології (методологічні завдання; теоретико-пізнавальні завдання; практичні завдання). Галузі вікової психології.
2. Історія виникнення та розвитку вікової психології як науки. Міжпредметні зв'язки: вікова психологія у зв'язках із іншими науками.
3. Причини виникнення дитячої психології як науки.
4. Розвиток вікової психології в Україні. Основні напрямки досліджень у вітчизняній віковій психології.
5. Харківська психологічна школа та її внесок у світову психологію.
6. Методологічні принципи та методи вікової психології. Класифікація методів вікової психології.
7. Методи дослідження психіки дитини на сучасному етапі. Джерела методів, що застосовуються у віковій психології.
8. Проблема методів дослідження в віковій психології. Специфіка застосування методів при дослідженні дітей.
9. Експеримент, особливості його використання в дитячій психології. Характеристика методу "близнюків".
10. Застосування методу спостереження у віковій психології.
11. Використання методу тестів при вивченні особливостей психічного розвитку дітей. Опитування в психолого-педагогічних дослідженнях дітей.
12. Умови і рушійні сили психічного розвитку дитини. Сучасні проблеми дитячого розвитку.
13. Передумови психічного розвитку. Фенотипні особливості та вроджені якості організму.
14. Поняття розвитку: форми, властивості, критерії та закони розвитку. Специфіка та показники психічного розвитку людини.
15. Основні закономірності психічного розвитку дитини: нерівномірність, дискретність, інтеграція психіки, пластичність і можливість компенсації. Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку.
16. Генотип та вроджені якості організму. Дозрівання як передумова психічного розвитку.
17. Біогенетичний та соціогенетичний підходи до розвитку психіки дитини. Активність особистості як фактор психічного розвитку.
18. Навчання, виховання і розвиток: взаємозв'язок та взаємовплив. Поняття рівня актуального розвитку і зони найближчого розвитку. Інтеріоризація та екстеріоризація як механізми розвитку в процесі навчання.
19. Психічний розвиток та діяльність. Соціально організована діяльність як основа

- психічного розвитку. Поняття провідної діяльності.
20. Проблема вікової періодизації психічного розвитку людини.
  21. Поняття віку: хронологічний (календарний), біологічний та психологічний вік. Поняття про кризи та критичні періоди.
  22. Критерії вікової періодизації Д.Б.Ельконіна. Характеристика вікових періодів (немовлячий, ранній, дошкільний, молодший шкільний, підлітковий та ранній юнацький вік) за цими критеріями.
  23. Психоеаналіз (А. Адлер, З. Фрейд, А. Фрейд, К.-Г. Юнг та ін.) про закономірності психічного розвитку. Критерії виокремлення стадій психосексуального розвитку. Оральна, анальна, фалічна, латентна, генітальна стадії психічного розвитку.
  24. Гуманістичний психоеаналіз Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Кризи ідентичності.
  25. Біхевіоризм (Дж.Уотсон, Дж.Годфруа, К.Флейк-Хобсон, Б.Скіннер) про особливості розвитку дитини. Основні теорії соціального наочіння.
  26. Гештальтпсихологія (М.Вертгеймер, К.Дункер, В.Келер) про цілісність розвитку психіки людини.
  27. А.Валлон, Ж.Піаже про розвиток інтелекту дитини. Стадії інтелектуального розвитку психіки.
  28. Культурно-історична концепція розвитку психіки Л.С.Виготського.
  29. Особистісно-зорієнтований та суб'єктно-вчинковий підхід до психічного розвитку людини (І.Д.Бех, М.Й.Боришевський, Д.О.Леонтьєв, С.Д.Максименко, В.А.Роменець, В.О.Татенко, Т.М.Титаренко, Н.В.Чепелєва, Ю.М.Швалб та ін.).
  30. Передумови та умови психічного розвитку новонародженої дитини. Безумовні рефлексии новонародженого та їх роль у життєдіяльності дитини. Криза новонародженості. Соціальна ситуація розвитку новонародженого. Основні новоутворення.
  31. Психічний розвиток немовляти. Соціальна ситуація розвитку. Стадії сенсорного розвитку немовляти за Ж.Піаже. Новоутворення періоду та їх характеристика.
  32. Провідна діяльність дітей раннього віку. Вхочження дітей в світ речей. Особливості соціальної ситуації розвитку.
  33. Розвиток пізнавальних та емоційно-вольових психічних процесів у дітей раннього віку.
  34. Передумови розвитку особистості. Особливості перших уявлень про себе. Криза 3-х років.
  35. Психологічні новоутворення дошкільника та їх характеристика. Розвиток особистості дошкільника.
  36. Провідна діяльність дітей дошкільного віку: структура, види, етапи.
  37. Проблема психологічної готовності дитини до навчання в школі. Особливості 6-ти та 7-ми річних першокласників.
  38. Криза 7-ми років та її особливості. Адаптація дитини до шкільного навчання.
  39. Провідна діяльність молодшого школяра. Структура навчальної діяльності.
  40. Розвиток психічних процесів в молодшому шкільному віці. Психологічні особливості формування особистості в молодшому шкільному віці.
  41. Психологічні особливості формування моральної сфери особистості в молодшому шкільному віці.
  42. Провідна діяльність дітей підліткового віку та її вплив на психічний розвиток дитини. Особливості спілкування підлітка з батьками, вчителями, однолітками.
  43. Формування та розвиток особистості підлітка. Характеристика психічних новоутворень школярів підліткового віку. Криза підліткового віку.
  44. Соціальна ситуація розвитку старшокласника. Особливості навчальної діяльності старшокласника. Проблема професійного самовизначення в юнацькому віці.
  45. Розвиток пізнавальних психічних процесів в юнацькому віці.
  46. Розвиток самосвідомості та відкриття "Я" в юнацькому віці. Соціальне і моральне самовизначення в юнацькому віці.
  47. Підходи до класифікації «важких» дітей (Хевітт і Дженкінс, П. Скотт, О.Є.Лічко,

В.І.Абраменко, О.І.Селецький, Д.І.Фельдштейн та ін.). 48. Основні причини появи «важкої» дитини. 49. Ознаки соціальної та педагогічної запущеності дошкільнят. 50. Ознаки соціальної та педагогічної запущеності молодшого школяра. 51. Поведінкові реакції важких підлітків. Девіантна і делінквентна поведінка підлітків. Основні причини складності підліткового віку. 52. Організація індивідуальної роботи з педагогічно запущеними дітьми (різні вікові категорії). 53. Вікова періодизація життєвого циклу дорослого. Вікові кризи періоду дорослості. 54. Загальна характеристика періоду ранньої дорослості. Розвиток особистості в ранній дорослості. 55. Розвиток психофізіологічних функцій в період ранньої дорослості. 56. Особливості Я-концепції у ранньому дорослому віці. 57. Загальна характеристика зрілого дорослого віку. Зміни фізичного розвитку в зрілому дорослому віці. 58. Розвиток когнітивної сфери в зрілому дорослому віці. 59. Розвиток сімейних стосунків в зрілому дорослому віці. Дружні стосунки в зрілому дорослому віці. 60. Професійний розвиток в зрілому дорослому віці. 61. Особливості Я-концепції у зрілому дорослому віці. 62. Загальна характеристика старості. Теорії старіння і старості. 63. Розвиток когнітивної сфери у старості. 64. Вихід на пенсію: особливості адаптації. Розвиток сімейних стосунків у старості. 65. Задоволеність життям у старості. Особливості Я-концепції у старості. 66. Типології особистості в період старості.	
Програмні результати навчання	ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки. ПРН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях. ПРН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: практичні роботи , модульні контрольні роботи Підсумковий контроль: залік

ОЦІНЮВАННЯ	
Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та бали на заліку.	

Залік				
Питання 1	Питання 2	Питання 3	Питання 4	СУМА
10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	40 балів

Практичні заняття				
п/р 1-2	п/р 3-6	п/р 7-9	п/р 10-12	СУМА
10 балів	15 балів	10 балів	15 балів	50 балів

Контрольні роботи (МКР)		
МКР1	МКР2	СУМА
5 балів	5 балів	10 балів

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90—100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» — теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80—89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» — теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома - трьома незначними помилками.
75—79		C	«Добре» — теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з

			них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією - двома значними помилками.
65—74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» — теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60—64		E	«Достатньо» — теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21—59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» — теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1—20		F	«Безумовно незадовільно» — теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ВИКОРИСТАННЯ

Основна

1. Вікова психологія. Навчальний посібник / Сергєєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасєка О. Київ : Центр навчальної літератури, 2020.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019.
3. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи*: м-ли II Всеукр. наук.-практ. семінару (20 травня 2021 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. 278 с.
4. Дошкільник: крок у шкільне життя : навчально-методичний посібник / Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Соловйова Л.І., Токарева Л.Д., Федорчук О.І. Хартман О.Ю. ; за наук. ред. Т.О. Піроженко. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 149 с.
5. Дуткевич Т. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний

навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2022.

6. Зливков В., Лукомська С., Євдокимова Н., Ліпінська С. Діти і війна: монографія. Київ.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2023. 221 с.

7. Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Соловійова Л.І., Хартман О.Ю. Інструментарій оцінювання готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : методичні рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 36 с.

8. Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Соловійова Л.І., Хартман О.Ю., Федорчук О.І., Токарева Л.Д. Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : препринт. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 32 с.

Допоміжні:

1. Губенко О. В. Інтегративний підхід до вивчення і розвитку творчих здібностей школярів: метод. посібник. Київ: Педагогічна думка. 2020. 243 с.

2. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.

3. *Функціонування творчого мислення в умовах інформаційної невизначеності*: матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 30 травня 2023 року). Київ, 2023. 130 с.

4. Психологічні механізми становлення суб'єктності дорослих у віртуальному просторі: монографія / М. Л. Смільсон, П. П. Дітюк, І. Г. Коваленко-Кобилянська, Д. С. Мещеряков, М. М. Назар [та ін.]; за ред. М. Л. Смільсон. Київ-Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021.

5. Смільсон М.Л., Мещеряков Д.С., Назар М.М., Дітюк П.П. Концепція проєктування віртуального освітнього простору з потенціалом розвитку суб'єктності дорослих. *Технології розвитку інтелекту*. 2023. Т.7, 1 (33).

6. Степура Є.В. Зв'язок щастя та сенсу життя зі страхом смерті. *Габітус*. 2022. № 40. С. 71-76.

7. Nakonechna M., Stepura E., Papucha M., Koshel V., Segal A., Fedorova A. Personal, Semantic and Communicational Aspects of Helping among Adolescents. *Current Issues in Personality Psychology*. 2021, Vol. 9, № 1, P. 37-45.

Інформаційні ресурси

1. ПСИХОЛОГІЧНА БІБЛІОТЕКА "Самопізнання і саморозвиток"
<http://psylib.kiev.ua/>

2. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА - ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЙОМИ І МЕТОДИ
<http://psihologiya.net/>

3. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Сайт наукової бібліотеки УДУ імені М. Драгоманова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.npu.edu.ua>

5. Сайт бібліотеки факультету психології Київського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/PSY/index.phtml>

6. Цифрова бібліотека тематичних текстових збірок. URL: <https://www.twirpx.com>

7. Directory of Open Access Books. URL: <https://www.doabooks.org>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІН

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та

принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій^[1] Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ^[2] <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Порушення **Кодексу академічної доброчесності ДУІТ** є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з **Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ**. У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до **Кодексу академічної доброчесності ДУІТ**.

Щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбуватися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ».

<https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>